

Kościół klasztorny św. Wacława i Narodzenia Najświętszej Marii Panny

Budowa świątyni rozpoczęła się w 1222 r. równocześnie powstał klasztor. Zespół klasztorny był wielokrotnie rozbudowywany i uzupełniany o kolejne budowle sakralne i gospodarcze: m.in. w połowie XIV w. dobudowano krużganki, pod koniec XV w. otoczono go murem warownym, w połowie XVI w. transept i prezbiterium ozdobiono freskami Stanisława Samostrzelnika.

Pod koniec XVI w. dobudowano rezydencję opata, archiwum oraz bibliotekę, W XVIII w. dobudowano barokową kruchtę oraz zmieniono fasadę kościoła.

Kaplica z krucyfiksem

Tak wyglądał ołtarz przed remontem

Początkowo krzyż znajdował się w tęczycy kościoła.

W 1588 opat Wawrzyniec Goślicki zmienił wystrój kościoła i przeniósł go do specjalnie przygotowanej kaplicy. Wyposażenie jej przypisuje się Stefanowi Żółtowskiemu.

Obecny ołtarz pochodzi z XVIII wieku. Został wykonany po pożarze kościoła w 1743 r.

W latach 1914-18 przeprowadzono restaurację kościoła. Zmieniono wtedy wystrój kaplicy. Usunięto z ołtarza barokowe figury św. Maryi i św. Józefa ołtarza symboliczne głązy i czaszkę ludzką znajdujące się pod krzyżem. Wtedy też przeniesiono do kaplicy stalle - wcześniej stały w nawie głównej kościoła.

Barokowy czarny ołtarz został przemalowany na kolor ciemno-zielony.

W 1980 roku miała miejsce kradzież w wyniku której skradziono wota znajdujące się przy krzyżu. Ówczesny opat Bogumił Salwiński polecił wykonać na podstawie zdjęć kopie skradzionych. Podczas przebudowy ołtarza zmieniono również napis nad wizerunkiem Ukrzyżowanego - kiedyś - *Jezu mój miłosierdzia* zmieniono na "*Charitas sine modo*" (Miłość bez miary)

Gdy wchodzimy z bocznej nawy do kaplicy Pana Jezusa w przejściu zobaczymy wejście do grobów opatów i zakonników.

Józef Łepkowski w 1963 roku tak je opisał "*wchodząc(..) spostrzeżesz napis Hic domus Broniciorum expectat restorationem mortuorum. W grobie jest mnóstwo trumien w*

których spoczywają ciała zakonników".

W 1975 roku kościół, klasztor z wewnętrznymi zabudowaniami gospodarczymi, archiwum i bibliotekę oraz ogród klauzurowy z gospodarstwem warzywniczym wpisano do rejestru zabytków.

Krużganki

W XIX wieku uważano, że portal znajdujący się w krużgankach został przeniesiony z elewacji zachodniej w XVIII wieku. Tymczasem prace konserwatorskie przeprowadzone w 2006 roku wykazały, że nie ma tam interwencji murarskich. Mury krużganka od strony wirydarza wzniesiono ok. połowy XIV wieku. Pierwotnie okna ostrołukowe były węższe. Pierwotnie wzniesiono tylko ściany krużganka z łukami przyściennymi przewidzianymi na późniejsze osadzenie sklepień. Jako pierwsze zasklepiiono zachodnie ramię krużganka.

We wschodnim ramieniu krużganka widoczne są dwie koliste bruzdy. Mniejszą z nich dotychczas błędnie interpretowano jako pozostałość pierwotnego okna. Pomyłka ta była powodem niewłaściwego odczytania pierwotnych podziałów pomieszczeń w klasztorze. Wykonane odkrytki wykazały, że obie koliste płycizny są relikdami zegara mechanicznego umieszczonego tutaj już w trakcie budowy klasztoru. Jest to najstarszy zachowany zegar mechaniczny w klasztorach na ziemiach polskich. Zegar pochodził z lat 60-tych XIII w. Miejsce na mechanizm zostało zostawione już podczas budowy klasztoru.

Wnęka zachowała się, jest obramowana profilowanym pierścieniem z ciosu wapienia o średnicy 90 cm. Ciężarki poruszające oś zegara były ukryte w grubości ściany między kapitularem z przejściem do ogrodu. W zegarach tego typu zdarzało się, że umieszczano je w pionowych szczelinach sięgających aż do podziemi. Mechanizm był najpewniej przesłonięty tarczą zegarową umieszczoną wewnątrz kolistej otwory z ciosowym profilowaniem.

Tarcza tzw. zewnętrzna ukształtowana została w licu ściany kapitularka jako kolista płycizna o średnicy blisko trzech metrów i była podzielona na 24 godziny. Pozostałości tego podziału są jeszcze czytelne w warstwach polichromii odsłoniętej i utrwalonej przez konserwatorów.

W pobliżu zegara, w narożnym, południowo wschodnim przęśle krużganka, konserwatorzy odkryli w sklepieniu mały otwór. Bez wątpliwości zwiślał z niego sznur do niewielkiego dzwonu, którym budzono braci na nocne modlitwy. Dormitorium znajdowało się bowiem tradycyjnie na piętrze wschodniego skrzydła klasztoru"

opracowano na podstawie Rezultaty prac konserwatorskich../ Tadeusz Węclawowicz W:Cistercium Mater Nostra 1/2007 s.113-118

Kapitulark

Kapitulark jest salą czytań Reguły, modlitw za zmarłych, egzort, wyznawania przed opatem win, przyjmowania do zakonu - obłóczyn.

Przed przyjęciem odbywa się głosowanie. Całość wspólnoty podejmuje decyzję. Przyjmowany zdejmuje cywilny garnitur i

ubiera szaty zakonne. Nowo przyjęty wybiera sobie imię zakonne, które nie może się w zakonnej rodzinie powtarzać.

Pod posadzką kapitułarza prawdopodobnie znajdują się groby pierwszych 14 opatów klasztoru cystersów. Kapitułarz jest miejscem kapituł czyli spotkań członków zakonu. Do 1902 roku między oknami stał ceglany ołtarz, przy którym sprawowano msze święte.

Zaplecki ław bocznych (zdjęcia obok) mają polichromie malowane przez brata zakonnego-anonima około 1660 roku. Przedstawiają w 10-ciu scenach walkę dobra ze złem. Na drzwiach znajdują się cztery ewangeliści.

